

Zákon o ochraně oznamovatelů (whistleblowing)

Přehled protikorupčních organizací k vládnímu návrhu [zákona o ochraně oznamovatelů](#) který transponuje [evropskou směrnici o ochraně oznamovatelů](#) s transpoziční lhůtou do 17. prosince 2021

Přínosy whistleblowingu:

Oznamování protiprávních jednání pomáhá v odhalování korupce a podvodů, ochraně životního prostředí, bezpečnosti a zdraví. Bez informací od oznamovatelů se mnoho případů korupce a podvodů nevyřeší kvůli chybějícím důkazům.

Podle [průzkumu veřejného mínění](#) se v ČR setkalo s nekalým jednáním v souvislosti se svojí prací 20 % lidí. Pouze 6 % jednání oznámilo příslušným úřadům. Většina lidí si nechává informace pro sebe nebo je svěří pouze rodině či kolegům, zejména z důvodu obavy ze ztráty zaměstnání a neřešení podstaty oznámení.

Nedostatky současného stavu:

Kdo upozorní na protiprávní jednání, nemá téměř žádnou zákonnou ochranu před odvetnými opatřeními ze strany zaměstnavatele nebo osoby v podobném postavení. Utajené protiprávní jednání může vést ve svém důsledku k ekonomickým ztrátám, ohrožení nebo poškození zdraví, životního prostředí nebo jiných společných zájmů. V současné době může oznamovatel čelit účelové výpovědi z práce nebo dalším formám odvetných opatření.

Příkladem může být příběh paní Brožové, která veřejně upozornila na nedostatek ochranných pomůcek pro středočeské záchranáře v době první vlny pandemie. Středočeský kraj reagoval podáním trestního oznámení za šíření poplašné zprávy, vedení záchranné služby i tehdejší hejtmanka kraje ji veřejně obvinila ze lži. Policie nakonec trestní oznámení odložila a nové politické vedení kraje se jí omluvilo, záchranářka však nakonec podala výpověď.

Hlavní principy zákona:

- Zákon chrání veřejný zájem tím, že protiprávní jednání, která se oznamovatel dozvěděl v souvislosti se svojí prací, budou náležitě prošetřena. Nevztahuje se tedy například na řešení sousedských sporů.
- Pokud oznamovatel upozorní na protiprávní jednání, je chráněn před odvetnými opatřeními nadřízených a dalších osob v obdobném postavení. Oznamovatel však nemá nárok na ochranu, jestliže učiní vědomě nepravdivé oznámení.
- Úřady, kraje, obce nad 10 tisíc obyvatel a firmy nad 50 zaměstnanců musí zavést vnitřní oznamovací systémy včetně stanovení odpovědné osoby, která se bude oznámeními zabývat.
- Zákon umožňuje podat oznámení i externě – policii, státnímu zastupitelství, dohledovým orgánům, orgánu nově určenému přímo pro příjem oznámení nebo za splnění přísných podmínek i médiím.

Konkrétní opatření zákona o ochraně oznamovatelů:

KDO se může stát oznamovatelem? Zaměstnanci, osoby samostatně výdělečně činné, akcionáři firmy, dodavatelé a další osoby, které se v souvislosti se svojí pracovní činností mohou dozvědět o protiprávním jednání.

CO může být předmětem oznámení? Podezření z jakéhokoli trestného činu, přestupku, protiprávního jednání porušující národní nebo evropské právní předpisy v oblastech veřejného zájmu (např. veřejného zdraví, bezpečnosti výrobků, ochrany osobních údajů, životního prostředí, veřejných zakázek nebo ochrany spotřebitelů.)

JAK je zajištěna ochrana (nejen) oznamovatelů?

- Důvěrnost oznámení – ochrana totožnosti a osobních údajů všech zúčastněných včetně oznamovatele, a to při využití interních i externích oznamovacích systémů.
- Zákaz odvetných opatření - tzn. opatření, které bylo vyvoláno oznámením a které může oznamovateli způsobit újmu (např. účelová výpověď).
- Lepší procesní postavení oznamovatele při případném soudním sporu (obrácené důkazní břemeno, předběžná opatření).
- Zproštění odpovědnosti oznamovatele za porušení smluvních závazků (např. doložky o loajalitě nebo dohody o mlčenlivosti).
- Přestupky za vědomě nepravdivá oznámení, odvetná opatření, porušení ochrany důvěrnosti, nezavedení vnitřních oznamovacích systémů a další.